

que han admès els provençalistes, i pot ser 'impedit, invàlid, aclaparat' (PMeyer defineix «affaibli, souffrant» i tradueix «honteux»). Ja Rayn. (IV, 17) es va fixar en alguns exemples, però confonen i barrejant el mot amb *languir* (que no hi pot tenir res a veure): en la major part dels casos sembla per malentès o corrupció de *languir*; potser no en «*laguian cum gens marida*» del *Brev. d'Amor* del bezieirenc Matfré Ermengau (però el migrat bocí de context es presta a sospitar que hi hagi corrupció per *languiam* Subj. 4 de *languir*). De clares solament té dues cites del deriv. *laguiós* en el narbonès Guiraut Riquier (S. XIII): «qui trop *laguiós* / es de far so c'a far à», i «mas l'esper es doptós, / e l es *laguiós*» on de nou tenim el significat català 'lent, tardaner'.

Avui sobreviu el substantiu en alguns parlars de l'Erau: a Pezenàs *lagui* «inquiétude, souci: *quan de laguis!*» (Mazuc), Clarmont *làbis, làguis* «chagrin, soucis» (Pastre, p. 77). En el TdF el mot apareix també barrejat amb el que deuen ser formes d'un mot diferent (també amb *langui* i amb un roerg. *laià*, que és una altra cosa),³ i quant a *lagui(à)* no es veu gens clar que pertanyi a l'ús de Provença ni del rodanès, tot i que no se li posa qualificació geogràfica, però dóna cita de *laguious* «affligé» en un felibre P. de Gembloux (que cita sovint, amb formes llenguadocianes, no sé d'on) i dues del verb *laguià* «peiner, chagriner» en A. Arnavielle (que era nat el 1844 a Alès, en el Gard, *ço que me làguio, de se laguià de qu'on gagno?*), una frase anònima *lou calimàs me làguio* «m'énerve», i *alaguià* «ennuyer par trop d'importunité» (no localitzat ni exemplificat).

Vaig parlar de l'origen en una nota del BDC (1931), XIX, 33 (cf. XXII, 240, 244). *Llagui* 'retard': «una de les cites de *lagui* en el DAG. mereix atenció especial, perquè el mot que ens ocupa hi apareix amb un significat més antic, com a sinònim d'embarquement: «pensen en los *laguis* e en los embarquements de les riqueses, car elles són axí com a ligam e a presó e a correç[lu]a», «deven ésser amonestats que s garden e que s pensen en los *laguis* e en los embarquements de les riqueses», *Collacions* (ms. del S. xv de la Bibl. Univ. Bna.). En aquest *llagui* 'obstacle' és fàcil de reconèixer un representant mig-savi del ll. LAQUEUS 'parany, entrebanc'. Que d'obstacle' es pot passar, i de fet es passa sovint, a 'retard' i a 'pena, fatiga' (significació del prov. ant. *lagui*) és cosa ben comprensible que no necessita demostració.

Hi objectà Spitzer en una nota que vaig publicar-li (BDC XXII, 240n.): «no pot ser un representant mig-savi de LAQUEUS, ja que un mot com 'llaç' precisament hauria d'aparèixer en forma popular, sinó un derivat en -i del tipus del prov. mod. *làssi* 'fatigue', citat per Ant. Thomas, *Ess. de Phil.*, p. 90, pertanyent a la família de LACUS en el sign. de 'toll, aiguamoll', partint del qual s'explica el de 'entrebanc' com també 'cansament', cf. prov. mod. *lagoussà* 'guéer, agiter dans l'eau', *lagoussò* 'bruite', *lagoussò* 'courbature, lassitude douloureuse'. Jo hi vaig tornar (ib., p. 244): «LAQUEUS no té res d'estrany que en la sign. figurada de entre-

banc' hagi estat tractat com a mot erudit, mentre que en la concreta de 'llaç' s'ha desenrotllat popularment: és un cas semblant al de PENSARE > *pressar* i *pensar*; per admetre que el prov. ant. i cat. ant. *lagui* pot venir de LACUS, caldria tenir altres exemples antics, catalans i provençals, de derivats abstractes en -i: un sol exemple, *làssi*, provençal i modern, d'un tipus de formació tan poc corrent, no basta». Crec que tothom em devia donar la raó, com ho ha fet AlCM.

La idea continua semblant-me bona; i se li podria fàcilment trobar paral·lels. Al capdavant n'és un en gran mesura l'it. *lazzo* «caso bizzarro, strano» i també «atto e gesto scherzevole, burlesco» (*non fa che lazzi tutto il giorno*; i *lazzi d'Arlecchino*; *règger al lazzo* = *alla cèlia* «non offendersi degli scherzi»), duplicat de *laccio* LAQUEUS (no és forma toscana, però des dels parlars alt-italians ha passat amb aquest valor figurat a l'italià comú): aquí el sentit de 'llaç que ens entrebanc' ha pres també un significat figurat abstracte com a nom d'acció però aplicat burlescament a les expressions dites per fer riota d'algú o per donar-li mostra d'enginy irònic o crític; i l'ús italià ha pres tanta volada que *Lazi machen* s'ha convertit en una dita familiar de l'alemany vienès amb el sentit de 'fer compliments', 'fer postures afectades' («umstände machen, sich zieren» defineix MLWagner, VKR VI, 176), cosa que encara s'acosta un poc més a la noció de *fer* o *posar llagui, llaguiar*, mostrant-nos que en el fons íntim de l'it. *lazzo* hi ha també la idea d'entrebancar o entretenir encara que aquí sigui només verbalment.

Però ara hi faré una esmena, encara que sigui sense apartar-me'n essencialment. Essent *llagui* com un nom d'acció del verb *llaguiar*, o si es vol una elevació de la cosa a nivell abstracte, aquest report entre els dos mots no és natural més que si *llagui* és derivat de *llaguiar* i no a la inversa; també així és més planera la història fonètica: LAQUEARE > *llaguiar* és una lleu atenuació de la consonant pretònica interna, mentre que si fos el substantiu *llagui* el primitiu, l'evolució fonètica és una mica menys natural; en fi el verb *llaguiar* és documentat des de quasi un segle abans que el substantiu i en abundor més gran incomparablement.

Partim, doncs, de LAQUEARE 'enllaçar, entortolligar' i 'posar un parany, agafar en un parany', d'on ben senzillament 'entrebancar, destorbar', 'entretenir'. És igual que sigui *laqueare* o *illaqueare*: aquell sovint documentat des dels anys d'August, i en Columella etc.: el poeta cristià Juvencus (S. IV) justament en la frase «si te error *laqueaverit*» que no se'n podria reprotxar si el traduïem 'si l'error et destorba, t'entreté, et llaquia'; *illaqueare* en Ciceró i en Horaci per 'enllaçar, seduir' etc.

La nostra seguretat que pertanyien a la capa ben viva del llenguatge augmenta encara en veure usat *laqueare* per explicar glosses, per exemple glossant el grec *παγιδεύω* «je prends dans des filets, dans des pièges» (CGL II, 391.43); i amb descendents dialectals romànics (REW, 4907); i *illaqueare* és dels mots usats sovint en els millors i més populars textos del llatí medieval: «pestifera calliditate *illaqueare* dispo-